

Частина перша

Врятуй мене від темряви ночей,
від голосу німої тиші,
від поглядів чужих очей,
від рук чужих, від дотиків, думок...
Знайди мене, скажи, що не залишиш.
Врятуй мене, дістань із небуття
промінчик світла для дороги.
Чекай мене, і я прийду,
бо всі шляхи
йдуть до твого порогу.

Три з половиною місяці. П'ятнадцять тижнів. Сто п'ять днів...

Саме стільки часу минуло, відколи Марія покинула його. Зникла, не залишивши ані найменшої надії знову повірити в кохання й бути щасливим...

— Аміго, ти впевнений, що хочеш вертатись?

Дружнє поплескування по плечу вирвало Івана із задуми, і він навіть спробував усміхнутись у відповідь.

— М'арко, аміго, вдячний за пропозицію і за гостинність, але так, я повертаюся додому. Ти ж знаєш...

— Знаю — і тому не розумію. Ти збираєшся вертатись у хаос, а тут у тебе блискуче майбутнє. Пластика такого рівня і з таким досвідом візьмуть у будь-яку престижну клініку. Що тебе тримає в Україні?

— Батьки...

— То забери їх сюди! Їм сподобається Барселона.

— Ти не розумієш...

— Абсолютно. І взагалі, вас, слов'ян, важко зрозуміти. У будь-якому разі, у моїй клініці завжди буде вакансія для тебе.

Цьогорічний березень у Барселоні видався на диво холодним, зранку морозний вітер приносив колючі сніжинки, які вкривали все навколо невагомим покривалом і вже за годину танули, посічені дрібним дощем. Сонячне і привітне місто, яким пам'ятав його Іван, здавалось ображеним та похмурим. Як і він сам.

Іван спостерігав із вікна автобуса за усміхненими людьми, за парами, що трималися за руки, за дітьми, за туристами з масивними фотоапаратами на шиях. Зовсім недоречно подумалось, що із цифровиком було б набагато легше й простіше. Принаймні Марія завжди ним користувалась...

Чоловік повільно й голосно видихнув, аж сусідка у кріслі здивовано подивилась на нього.

— Вам погано?

— Ні, все добре, дякую.

Він помилився, повернувшись у місто, де був дуже щасливим. Це не допомогло позбутися болю та відчаю. Від кожної згадки про Марію, про дитину, від думок про те, що він втратив, горло стискало судомою і нило там, де, напевно, мала б бути душа.

Іванові здавалося, що Барселона вилікує рани, допоможе почати все спочатку, однак минали дні, тижні, місяці, а біль нікуди не зникав. Лише змінювався, став ниючим, тягучим, майже непомітним, але постійним. Іван знав, чому так відбувається: він почувався винним у тому, що сталося. Винним у тому, що не міг зрозуміти Марії, її комплексів, які несподівано повернулись у другій половині вагітності. Винним у тому, що вже не міг і не хотів приховувати роздратування у відповідь на її постійні підозри та ревнощі. Винним у тому, що волів затриматись на роботі, аніж повернутися додому вчасно, як просила, а потім наполягала Марія. А одного дня просто не встиг...

Чоловік гнав від себе думки і спогади, але вони повертались у найнесподіваніші моменти, будили ночами і змушували відводити погляд від людських усмішок. Здавалось, у цій круговерті він почав утрачати себе — аж одного дня Мάρко попросив прийти у клініку, хотів похвалитись новим обладнанням і ще раз спокусити його вакансією.

Тоді Іванові здалося, що переживає дежавю. Двері у палату чомусь були прочиненими, і Іван побачив, як Марко знімає бинти з обличчя молодої жінки. Ліва щока в неї ще підпухла, на вилиці виднівся рожевий чіткий рубець, але Іван знав, що Марко зробив усе бездоганно і з часом рубець стане майже непомітним, а косметика приховає його зовсім. І її погляд, наляканий та нетерплячий, став враженим і щасливим, коли їй дали дзеркало. Жінка самими кінчиками пальців торкнула щоку, з очей потекли сльози, а Марко підбадьорливо стискав їй руку.

Іван відвернувся. У голову закралась ображена думка, що Марко зробив це навмисне, наче ненароком показав, від чого той відмовляється. Але саме цей момент став переломним. Іван згадав, заради чого вчився і працював багато років: він хотів дарувати людям надію та віру. Натомість бездарно витрачає час, жаліючи себе, а в його професії це непросто.

Марко, як завжди, мав рацію. Робота та її результат — це те, що Іван обожнює, що завжди додавало енергії, і те, що допоможе йому жити далі. От тільки не в Барселоні, а там, де його насправді потребують, — удома.

Рідне місто зустріло Івана снігом, морозом, і він змерз одразу, щойно вийшов з аеропорту. Чоловік підійшов до першого таксі, не задумуючись, назвав адресу і всю дорогу їхав із легкою усмішкою. виявляється, він так скучив за Львовом, небом, повітрям... домом.

Доки таксист діставав речі з багажника, Іван дивився на свій будинок і раптом чітко зрозумів, що не зможе увійти. Він знав, що мама навідувалася провітрити, підлити квіти, забрати пошту, але цей будинок — уже не його дім. Ця спо-

руда порожня, холодна, і тиша в ній страшна та глибока. Він не зможе там бути сам.

— Почекайте, ми їдемо за іншою адресою.

Таксист здивовано звів брови і завмер із сумкою в руках, а тоді роздратовано почав складати речі назад у багажник.

Коли таксі зупинилося біля висотки, Іван подумав, що треба було зразу їхати в готель. Він знав, що у квартирі батьків є кімната, яка завжди чекає на нього, і, можливо, там навіть досі нічого не змінилось.

Іван не жив із батьками від часів студентства. Як тепер пояснити їм, що не зможе перебувати у власному домі? Вони зрозуміють його небажання, але не сприймуть того, що не здатен навіть увійти всередину.

Натиснувши на дзвінок, Іван затамував подих і прислухався. Йому навіть захотілося, щоб удома нікого не було. Чоловік не попередив батьків, що повертається та ще й хоче попроситись на кілька днів пожити. Вони не відмовлять, але дивитимуться на нього з мовчазним питанням в очах — і це буде нестерпно.

Двері відчинила мама — і Іван нарешті видихнув. Мама зрозуміє його без слів. Вона й справді не запитала нічого, побачивши купу сумок біля дверей, лише усміхнулась і відступила на кілька кроків, щоб не заважати йому заносити речі.

— Сину, чому не попередив, що повертаєшся? Я б приготувала щось особливе, прибрала у твоїй кімнаті. Та й батько переніс би чергування на інший день.

Іван мовчки обійняв маму і, заплющивши очі, глибоко вдихнув. Наче нічого не змінилось, не було років, що злетіли швидко й непомітно, на кухні так само тихесенько грало радіо, налаштоване на улюблену мамину хвилю, ледве чутно шипів фільтр в акваріумі, і мама пахла корицею та ліками.

— Тебе так довго не було, ми вже почали хвилюватись...

— Я б не залишився там.

Мама відсторонилась і заглянула Іванові в очі так, наче хотіла переконатися, що той сказав правду. А тоді усміхнулась тією усмішкою, яку він любив найбільше: теплою, щи-

рою, від чого її очі ледь примружились, розсипаючи густу павутинку дрібних зморщок. Жінка взяла його під руку й повела на кухню.

Іван мимоволі всміхнувся. Роки минають, а мама все така сама: щойно випадає вільний день, обов'язково береться за випічку. Із роботи приносить лікарняні запахи, яких ніяк не вдається позбутися, зате руки завжди пахнуть корицею...

Тепло, затишок, спокій — те, чого Іван потребував останнім часом, тому подумав, що на кілька годин, поки не повернеться батько, може дозволити собі побути маленьким безтурботним хлопчиком. Маминим синочком.

Просто сидіти на кухні, пити чай із маминим печивом і ні про що не думати...

Слухати шурхіт води, коли мама миє посуд...

Спостерігати за рибками в акваріумі...

Покласти голову на складені руки, примружити очі так, щоб сонячні зайчики заплутались у віях, і дихати домом...

— Сину, іди лягай у ліжко, відпочинь з дороги нормально.

Іван здивовано потер очі й позіхнув. Він навіть не помітив, як спогади перетекли в марення, залишивши відчуття нереальності й нав'язливої слабкості у всьому тілі.

Син зловив мамину руку й поцілував. Він навіть не здивувався своєму несподіваному пориву, хоч ніколи раніше так не робив. Йому просто необхідно було вихлюпнути вдячність, любов та повагу.

— Я скучив за вами.

Мама усміхнулася, хоч було помітно, що ледве стримує сльози. Іван легко стис її руку й пішов у свою колишню кімнату.

Там і справді нічого не змінилось. Іван не розумів, чому мама зберегла все так, як колись. Простіше й практичніше було б винести всі дитячі та підліткові речі, а кімнату перетворити на гостьову: однаково після школи він тут майже не жив. Хоча, ніде правди діти, було приємно бачити все те, що колись любив, колекціонував і тримав на виду для стимулу.

Іван ліг на ліжко, заклав руки за голову і, заплющивши очі, кілька разів глибоко вдихнув. Знайомі запахи з ледь вловимою нотою старих: злежаних речей, шкіри, паперу й освіжувача для повітря — наповнювали його відчуттям повернення, і він з усіх сил гнав від себе інші думки.

Потім. Завтра. Не сьогодні.

Утома повільно накочувала, і тіло почало нити. Здавалось, він неправильно лежить: тиснуть м'язи й кістки, терпне шия, печуть очі — не хотілось абсолютно нічого, лише спокою та невагомості.

Іван повернувся на бік і зачепився поглядом за плакат на дверях — на нього дивився усміхнений Ребров. Згадка про дитячу мрію — єдина, яку він залишив після того, як вирішив стати хірургом...

Іван, 15 років

Скільки себе пам'ятав, Іван завжди тримав м'яч. Він з м'ячем були єдиним цілим на всіх дитячих фото, у спогадах батьків, сусідів, друзів. Тітка Зоя навіть казала, що Іван був футболістом у минулому житті, на що тато відповідав:

— Усі хлопці бавляться м'ячем. Переросте.

Не переріс. Іван мріяв бути футболістом. Спочатку як Блохін, потім — як Шевченко, Ребров, Воронін. Хлопчик з нетерпінням чекав кожного матчу улюбленої команди і мріяв — ні, був певен, що одного дня стане частиною золотого складу клубу.

Батьки спочатку не надто серйозно ставилися до його планів. Медики в другому поколінні, вони не сумнівалися, що син продовжить традицію. Але коли після третього класу Іван заявив, що хоче у футбольну секцію, вони несподівано погодились. Іван страшенно радів і не думав про причини. Він забув мамину улюблену фразу «от коли ти виростеш і станеш лікарем...» — пам'ятав лише одне: коли тато сер-

йозно питав його, ким син хоче бути, Іван завжди відповідав одне й те саме: найкращим футболістом у світі.

І він викладався як міг. Щоранку робив зарядку, а через два роки почав бігати на стадіоні, який належав технікуму. Байдуже, що було холодно чи падав дощ, що мама мовчки нервувалась і спопеляла тата поглядом, — Івана вела мрія, і заради неї він змушував себе прокидатись о шостій ранку й тренуватися.

На початку дев'ятого класу мама не витримала. У неділю перед сніданком Іван вловив у повітрі напругу — отже, батьки сварилися. Хлопець вирішив за краще втекти до друзів.

— Ма, я не голодний, мене Назар чекає.

— Сядь.

Іван завмер у дверях і здивовано дивився на маму. Вона дуже рідко говорила до нього таким тоном, навіть після капітальних косяків.

— У нас із батьком є до тебе розмова.

— Може, ввечері?

— Сядь.

Іван поплівся до столу, шукаючи поглядом підтримки в тата, але той лише звів брови, і це мало означати: *а що я можу? Не я авторитет.*

— Сину, ти зовсім занедбав навчання...

— Ма, та нормально я вчуся.

Іван ще не розумів, чого від нього хочуть, але передчуття підказувало, що це йому не сподобається. Хай там що, але через навчання мама так би не поводитись. Тим паче, що це не випускний клас.

— Ненормально. Ти думаєш про майбутнє? Ким ти будеш?

Іван здивовано переводив погляд з мами на тата: це жарт? Прекрасно ж знають, що буде футболістом. Це вирішено давно й назавжди. Чи вони думають, що це несерйозно?

— Мам, ти ж знаєш...

— Так, знаю. І я навіть не проти, але мене це не влаштує?

— Як то?

Іван зовсім уже нічого не розумів: мама не проти і водночас проти?

— Можеш робити кар'єру футболіста, але я хочу, щоб ти отримав диплом про вищу освіту на твій вибір.

— Що?

— Це моя умова. Ти отримаєш професію — інакше про моє схвалення й підтримку можеш забути. І підтягнеш навчання в школі на нормальний для тебе рівень. Чи ти думаєш, що дівчатам подобаються обмежені спортсмени?

Іван почервонів до самих коренів волосся. Чомусь йому почало здаватися, що вся ця розмова — жарт. Але мамин тон не залишав сумнівів: вона серйозна, як ніколи, і не злізе з нього, поки не отримає згоди.

— Я сподіваюсь, ти мене почув і зрозумів.

Іван кивнув і вилетів з-за столу. Чому мама завела розмову саме тепер? Може, якимось дізналася, що йому подобається Настя, і так вирішила натиснути?

Іван вийшов у коридор і вже на сходах зрозумів, що забув м'яч, а Назар чекає внизу. Хлопець вернувся й почув, що батьки сперечаються.

— Але ж, Аню, ти прекрасно знаєш, що після Інституту фізкультури він отримає повноцінний диплом.

— Не сміши мене. І чому ти раптом став на його бік? Сам же завжди казав: «перекажись». Навіть у секцію записав, бо думав, що він там довго не витримає. А Іван витримав і навіть не думає переказитись.

— Аню...

— Що «Аню»? Добре, припустімо, що все склалось. Іван отримав диплом, став професійним футболістом і так далі. А тоді, не дай Боже, отримає травму — і кінець кар'єрі. І ким тоді буде з тим своїм дипломом? Учителем фізкультури? І за сумісництвом тренером? А якщо на той час одружиться і матиме дитину? Як буде їх утримувати?

— Аню, ну чому ти завжди впадаєш у крайнощі? Іван тільки в дев'ятому класі, ще може сто разів передумати, а ти вже розписала його життя в найгіршому варіанті.

— Бо я реалістка. Хай наш син буде найкращим у світі футболістом із фантастичним рахунком у банку. Я буду щасливою. Але доти я хочу, щоб він мав запасний варіант. Щоб у разі чого не опинився з порожніми руками й без перспектив. Володечку, ти ж знаєш, що я маю рацію. Іванко ще мені подякує...

Іван тихо вийшов. Його душила образа, і зовсім не хотілося нікого бачити, навіть Назара. Хлопець зійшов униз і сказав другові, що погано почувається, а тоді, дочекавшись, поки той зникне з поля зору, рушив у парк.

Уже дорогою Іван згадав, що сьогодні неділя, там повно народу — ані присісти, ані заховатись. А йому хотілося плакати. Мама не вірить у нього. Не вірить, що йому все вдасться. Що він усе зможе. Мама хоче змусити вчити те, що йому нецікаво й непотрібно — аби їй було спокійно й совість не мучила. Чому вона так із ним? Іван завжди знав, що мама — єдина людина, на яку завжди можна розраховувати, тому довіряв їй навіть більше, аніж татові...

Хлопець звернув на стадіон і вирішив побігати, щоб трохи заспокоїтись. Думки зринали одна за одною, і почало здаватися, що він справді захворів. Боліла голова, трохи нудило, а від кожного подиху хотілося плакати ще більше.

Несподівано на Івана накотила зла рішучість довести і мамі, і татові, що вони помиляються. Він вибере якусь професію — щось найпростіше, найлегше, — отримає той довбаний диплом і ніколи ним не скористається, тому що буде мегапопулярним футболістом. Найкращі команди планети боротимуться за нього, і він сам об'їздить цілий світ...

Іван зупинився так різко, що ледь не впав, і розширеними очима дивився перед собою, а щаслива усмішка розповзлась по обличчю. Мама таки геніальна людина, і він послухає її, вступивши у виш на факультет іноземних мов. Це ж два, ні — три в одному! І мама буде задоволена, і йому самому це дуже треба. Англійська, французька, німецька, італійська — потрібно лише обрати і вчити мови тих країн, у яких найкращі футбольні команди. Крім того, можна буде грати

за команду вишу, щоб не втратити навичок. А якщо колись, не дай Боже, збудуться мамині погані пророцтва, із таким дипломом він без проблем знайде хорошу роботу.

А на сьогодні Іван запланував собі завантажити з нету аудіоуроки англійської і слухати їх під час ранкових пробіжок.

Світ знову став добрим, яскравим і прекрасним.

Іван уже ненавидів сьогоднішній день, хоч чекав його цілий місяць. Із самого ранку сонце пекло немилосердно, і здавалося, що надворі не український, а справжній африканський серпень. Десь такий, як у центрі Сахари.

Хоч Іван не знав, як там насправді, у центрі Сахари, але приблизно так собі й уявляв: сонце нагріло землю та повітря так, що неможливо було дихати, і навіть зачинені та зашторені вікна не допомагали. Здавалося, розпечене повітря без проблем проходить крізь бетонні стіни, тисне на тіло, вичавлює з нього вологу й такою ж вологою вливається в легені. Прохолодний душ допомагав ненадовго, а час тягнувся, наче сам застрягав у загуслому повітрі.

Іван зайшов на кухню й зі здивуванням помітив, що мама почувається досить нормально і, здається, майже не помічає спеки. А він місця собі не знаходить від хвилювання, з останніх сил стримуючи нервову тремтіння.

Від згадки про співбесіду Івана знов кинуло в жар і сперло дихання. Він знервовано подивився на годинник і розхвилювався ще більше: до зустрічі залишилося дві з половиною години, а тата досі нема з роботи. Хоч він обіцяв піти з ним!

— Ма, а коли тато приїде? Ми не спізнаємось?

— Якраз збиралася тобі сказати. Телефонував тато, у них там якийсь аврал, він не встигне додому. Їдь до нього. Підете на співбесіду з лікарні.

Іван стиснув руки в кулаки, щоб вони перестали тремтіти, і спробував заспокоїтись. Якщо він і далі буде так хвилюватися, то знепритомніє десь на вулиці, а йому нізачо не можна спізнюватись. Співбесіда з представниками молодіжної збірної дуже важлива, і від цієї зустрічі залежить усе його май-

бутне. Якщо він отримає можливість тренуватись у них на базі, то зробить усе, щоб залишитись і піти далі. Такий шанс випадає раз у житті, і він не має права все зіпсувати.

Перше, що Іван зробив, вибігши на потрібний поверх лікарні, — подивився, чи є хтось під батьковим кабінетом. У коридорі було порожньо й на диво прохолодно. Але чи там є тато? А якщо є, то чи сам?

Іван гучно стукнув і увійшов. Тато сидів за столом і щось писав. Він на мить відірвав погляд від паперів, і Іванові здалося, що тато не одразу його впізнав.

— Добре, що ти тут. Сідай. Я зараз закінчу з картками і йдемо.

Іван усівся на тапчан біля стіни й почав уважно розглядати батьків кабінет. Він не любив лікарні, навіть попри те що був дитиною лікарів і досить часто бував у кабінетах і мами, і тата. Але навіть під час таких вимушених візитів Іванові не було цікаво, він не розглядався, нічого не питав і нічого не намагався взяти в руки. Був певен: кожен вияв цікавості батьки одразу ж почнуть заохочувати, щоб, як їм здавалось, ненав'язливо вказати на його справжнє покликання. Тому Іван просто сидів, опустивши голову, і чекав. А сьогодні йому несподівано захотілося зрозуміти, чому тато так захоплений своєю роботою.

Перше, що Івана здивувало, — стіни не були стандартно білими. Легкий лаймовий відтінок гармонійно підкреслював рамки зі світлого дерева, у яких висіли татків диплом і ще якісь відзнаки. Іванові стало соромно за те, що зовсім нічого не знає про них. Невже він настільки зациклений на собі?..

— Володимире Богдановичу, ви ще тут?

Запитання, трохи панічне, прозвучало ще до того, як відчинилися двері, і в кабінет влетіла медсестра.

— Як добре, що ви ще тут! У нас терміновий випадок, а Леонід Борисович на обході.

Іван стерп. Часу й так мало, а тут ще один пацієнт. Хлопець майже перелякано глянув на батька, а той лише важко зітхнув.